

SÔNG LOAN - NÚI PHƯỢNG một vùng văn hóa dân gian

TẠ ĐÌNH HÀ

Sông Loan - núi Phượng, một vùng dân cư có nền văn hóa lâu đời, vùng văn hóa dân gian của các làng xã xứ Ròn - Di Luân, Cảnh Dương, Quảng Phú, Quảng Tùng... vùng ven sông Loan (sông Ròn) núi Phượng (Hoành Sơn) phía Bắc, là nguồn cảm hứng của bao tao nhân mặc khách. Phía Đông có các đảo nhỏ như Hòn La, Hòn Cỏ, cùng với cửa Ròn và bãi tắm Quảng Đông cát trắng rộng rành thuyền bè ra khơi vào lộng. Con người nơi đây qua nhiều thế hệ để lại những giá trị văn nghệ dân gian vô cùng phong phú trong đời sống tinh thần, trong đương đầu với sóng to, biển cả, bão lụt, mưa dầm, trong nắng hạn cát bay. Từ trong lao động, họ đã sáng tác và truyền cho nhau những câu hò điệu hát, những tục ngữ ca dao, những truyện cổ dân gian phản ánh tâm tư tình cảm của người dân vùng sông Loan - núi Phượng với phong cách mộc mạc, chân tình. Đặc biệt, với thể loại hò hụi thật độc đáo không nơi nào có.

Hò hụi ở làng Cảnh Dương là một loại hình văn nghệ dân gian ra đời trong quá trình lao động của người dân đi biển. Hò hụi có tiết tấu dồn dập, mạnh mẽ khỏe khoắn. Điệu hò mang nhịp thở của người kéo lưới, chèo thuyền. Tham gia diễn xướng làn điệu này có một người hò cái và nhiều người xô con. Hò hụi được sử dụng trong các buổi lễ chèo cạn. Thú vị hơn, với điệu hò ru em ở Cảnh Dương không ngân dài nhịp điệu như hò ru em ở các làng quê khác của Quảng Bình. Đây là nét văn hóa độc đáo của làng biển vùng sông Loan - núi Phượng. Nhịp điệu hò hụi tuy cũng đều đặn nhưng nhanh hơn, bông bông hơn, tựa như nhịp đưa của cánh võng buổi trưa hè. Nó được sử dụng các cụm từ "hò he... hò he", "bông bông, bông bông..." làm tiếng đệm mở đầu và kết thúc một câu hò.

Với người dân lao động vùng sông Loan - núi Phượng, nơi đầu sóng ngọn gió, cuộc sống của họ gắn liền với biển khơi, trong quá trình lao động, trong ứng xử với thiên nhiên, thời tiết, họ quan sát hiện tượng tự nhiên của trời đất để từ

đó mà đúc rút thành những câu tục ngữ, kinh nghiệm lưu truyền cho các thế hệ như:

"Chớp cửa Ròn ôm con mà chạy

Sấm Hòn La cả nhà dọn gác

Tháng tám Hòn La, tháng ba Hòn Lỗ"

Thật thú vị khi ta được tiếp xúc, giao cảm với những câu ca dao của người dân lao động vùng sông Loan - núi Phượng, của xứ Ròn - Di Luân.

"Chim trời đại lăm không khôn

Núi Hoành Sơn không đậu mà đậu còn cỏ may"

"Trèo đèo hai mái phân vân

Nửa muốn qua Hà Tĩnh nửa ái ân Quảng Bình"

"Sông Loan - núi Phượng hữu tình

Bảng vàng ấn ngọc anh linh châu về..."

Hoặc những khi chồng ra biển đánh cá thì ở nhà vợ mong ngóng từng ngày, từng giờ:

"Ngó hoài ra tận biển Đông

Thấy trời thấy nước mà không thấy chàng"

Trước khi ra biển đánh cá, chồng dặn vợ một cách yêu thương và đầy tế nhị:

"Ra đi anh dặn nàng hay

Đói thì đành chịu đừng vay mắc lời"

Dù đi làm ăn xa, dù đi đâu về đâu nhưng người sông Loan - núi Phượng vẫn nhớ về nơi chôn nhau cắt rốn:

"Ăn trâu nhớ miếng cau khô

Đi vô xứ Huế nhớ cô xứ Ròn"

"Giếng cây đa vừa trong vừa mát

Đường Cảnh Dương lăm cát khó đi..."

Sông Loan - núi Phượng, non nước hữu tình, những con người nơi đây cần cù, chất phác nhưng họ có đời sống tinh thần hết sức phong phú, yêu đời, yêu người. Họ để lại cho kho tàng văn học dân gian vốn di sản văn hóa phi vật thể vô cùng quý giá được lưu truyền từ thế hệ này qua thế hệ khác như mạch nước ngầm chảy mãi trong lòng những làng cát ven sông Loan - núi Phượng. Đây là di sản văn hóa độc đáo cần được sưu tầm, bảo tồn, khai thác và phát huy giá trị nhằm giữ gìn bản sắc văn hóa địa phương, góp phần làm phong phú thêm sự đa dạng của văn học dân gian Quảng Bình. Đặc biệt, đây cũng là nguồn tài nguyên nhân văn độc đáo thu hút du khách đến với du lịch làng biển, một trong bát danh hương của Quảng Bình ■